

УДК 94(477.64)»2013.11.30/2014.02.23»:323.272
DOI <https://doi.org/10.32782/2663-5984.2024/1.15>

Турченко Г.Ф.

Запорізький національний університет

Тоцька С.І.

Запорізький національний університет

РЕВОЛЮЦІЯ ГІДНОСТІ У М. БЕРДЯНСЬК ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ (ЛИСТОПАД 2013 – ЛЮТИЙ 2014 РР.)

У статті здійснено спробу комплексного дослідження подій Революції Гідності у м. Бердянськ Запорізької області у листопаді 2013 – лютому 2014 рр. Охарактеризовано та проаналізовано перебіг подій, що увійшли в історію як Революція Гідності у м. Бердянськ. Проаналізовано масштабність руху та вимоги мітингуючих у місті на підтримку Євромайдану; визначено реакцію населення Бердянська на трагічні події на Майдані в лютому 2014 р.; охарактеризовано події Антимайдану у м. Бердянськ. Визначено три етапи Революції Гідності у м. Бердянськ протягом листопада 2013 – лютого 2014 рр.: 1 етап (листопад – грудень 2013 р.) – характеризується малочисельними виступами населення міста щодо підтримки асоціації з Європейським Союзом, через мережі «Фейсбук» та «Вконтакті» євромайданівці поширюють інформацію щодо майбутніх зібрань; 2 етап (січень 2014 р.) – відбуваються масштабні мітинги протесту проти розгону київського Майдану та «Диктаторських законів від 16 січня». Євромайдан набув поширення, містяни активізувалися й збиралися на Євромайдані для того, щоб засвідчити підтримку проєвропейського курсу України; 3 етап (лютий 2014 р.) – активізація сил антимайданівців та протистояння Євромайдану й Антимайдану. Перемога сил Євромайдану, організація Ради Майдану та її трансформація в Самооборону м. Бердянська. Зроблено висновки щодо специфіки перебігу подій Революції Гідності на території м. Бердянськ (листопад 2013 – лютий 2014 рр.)

Ключові слова: Революція Гідності, європейська інтеграція, Майдан, Євромайдан, мітинги, Антимайдан, Бердянськ.

Постановка проблеми. Актуальність досліджуваної теми полягає в розумінні важливості спільної боротьби українців проти режиму В. Януковича за вступ до ЄС в умовах Революції Гідності. Сьогодні як ніколи важливо досліджувати події Революції Гідності не лише на загальноукраїнському, а і регіональному рівні, зокрема у м. Бердянську Запорізької області. Події у місті розглядаються як складова загальнодержавного руху.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сьогодні існує небагато наукових публікацій, присвячених дослідженню Революції Гідності на регіональному рівні. Висвітлення перебігу цих подій у м. Бердянськ Запорізької області ще не стало предметом окремого наукового дослідження. Проте, є кілька наукових доробків, що ретранслюють всеукраїнський характер зазначених явищ. Серед робіт, присвячених загальноукраїнській тематиці слід назвати праці Ю. Шведа «Революція гідності в контексті теорії соціальних революцій» [15]; А. Колодій «Феномен Майдану

в контексті пошуку моделі врядування в Україні» [9]; А. Киридон «Євромайдан, Революція Гідності: причини, характер, етапи» [8].

Окремі аспекти проблематики досліджують Тімоті Снайдера «Українська історія, російська політика, європейське майбутнє» [11]; дослідники Б. Глотов та Н. Сидоренко «Реформування системи організації державної влади в умовах глибокої політичної кризи» [1]; Г. Турченко та Ф. Турченко «Проект «Новоросія»: 1764–2014. Ювілей на крові» [14, 12]. Автори розглядають історичні передумови появи 1764 р. російського імперського проекту «Новоросія» і спроби його реалізації царською Росією у XVIII – на початку XX ст., Тимчасовим урядом 1917 р., більшовиками і сучасною Росією. В контексті цього проекту простежується 250-річна еволюція українсько-російських відносин. Дослідники пояснюють суть Революції Гідності, висвітлюють причини, наслідки, простежують характер революції. У статті професора Г. Турченко та аспірантки С. Тоцької «Революція Гідності у Запоріжжі: хроніка подій (листопад

2013 – лютий 2014 рр.)» схарактеризовано події Революції Гідності у Запоріжжі (листопад 2013 – початок лютого 2014 рр.). Авторами встановлено хронологічну послідовність акцій протесту у місті, які розглядаються як складова загальноукраїнського руху [13]. Отже, можна констатувати, що перебіг подій Революції Гідності у м. Бердянськ ще не досліджувалися науковцями.

Джерельна база дослідження представлена фото та кінодокументами перебігу подій Революції Гідності на території м. Бердянськ. Для більш детального розуміння проблеми досліджено та проаналізовано нормативні документи (Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони; Закон про імплементацію угоди між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони) та інші. Використано матеріали місцевої та центральної періодичної преси; матеріали інтерв'ювання учасників подій, які дозволяють зрозуміти специфіку подій Революції Гідності на території м. Бердянськ тощо.

Постановка завдання. Метою статті є характеристика та аналіз подій, що увійшли в історію як Революція Гідності у м. Бердянськ Запорізької області.

Виклад основного матеріалу. Євромайдан та Революція Гідності стали потужними викликами для європейської спільноти та України загалом. З 1991 р. Україна вимушена боротися та доводити своє право на членство в Європейському Союзі. Вже навесні 2007 р. розпочалися переговори про підготовку тексту «Угоди про асоціацію України з Європейським Союзом». У березні 2012 р. Угоду про асоціацію було парафровано у Брюсселі. Офіційне підписання її тексту призначено на 28 листопада 2013 р. у столиці Литви Вільнюсі, проте було провалено проросійськи налаштованими В. Януковичем та М. Азаровим. Саме ці події стали рушійними для початку Євромайдану (мирних акцій протесту), а потім Революції Гідності. Після відмови від проєвропейського майбутнього для України В. Янукович та голова уряду М. Азаров втратили владу в Україні. 2014 р. тодішній прем'єр-міністр України А. Яценюк підписав політичну частину Угоди про асоціацію України та ЄС, а П. Порошенко узгодив економічну частину [1]. 2019 р. завдяки зміні Конституції України було закріплено стратегічно важливий курс щодо набуття Україною членства в ЄС. В умо-

вах активної фази російсько-української війни у червні 2022 року Україна стала кандидатом на членство у ЄС. На думку дослідників, починаючи з осені 2013 р. в Україні відбуваються зміни, що трансформуються в Революцію Гідності. Громадяни відстояли демократичні свободи, зроблено реальні кроки на шляху до європейської інтеграції [15].

Мешканці українських регіонів слідкували за подіями в Києві. Населення м. Бердянськ доєдналося до цих подій. У другій половині листопада 2013 р. студенти та викладачі Бердянського державного педагогічного університету починають активно реагувати на події київського Майдану. У соціальних мережах «Вконтакті» та «Фейсбук» створюються групи, в яких закликають свідоме населення м. Бердянська до протестів та підтримки курсу України на ЄС. 28 листопада 2013 р. у Бердянську відбулися збори Євромайдану. На головну площу міста поблизу міської ради мітингувальники вийшли з прапорами України та ЄС, тримали плакати «Бердянськ – до Європи», «Схід і Захід разом». На цю акцію у Бердянську вийшло близько 200 осіб. Долучилися студенти, пенсіонери, співробітники виконкому, журналісти, приватні підприємці [3].

Починаючи з грудня 2013 р. Революція Гідності в м. Бердянську отримує нові обриси. На протигагу Євромайдану виходять представники Антимайдану. 2 грудня 2013 р. біля міської ради міста зібрався Євромайдан, участь в якому взяло до 200 чоловік. Учасники пропагували ідеї ЄС. Лунали вигуки «З Україною в серці!», «Україна понад усе», «Москва! Геть руки від України». У той же час, не всі підтримували мітингуючих. Деякі прохожі називали їх фашистами, нацистами, сатаністами, повіями. 3 грудня 2013 р. проведено марш з українською та проєвропейською символікою вздовж центрального проспекту м. Бердянська. Мітинг був багаточисельним, адже зібралось близько 400 чоловік. Під час цього мітингу протестуючі хотіли зустрітися з мером Бердянська й дізнатися про його бачення ситуації. Через годину після початку мітингу О. Бакай вийшов до мітингуючих та запросив усіх за круглий стіл. До міської ради першими потрапили досвідчені у сфері юриспруденції мітингувальники. Саме вони вимагали, щоб не було жодних «кабінетних» розмов. До «дискусії» могли долучитися всі бажаючі. Мер міста просив мітингувальників не допустити кровопролиття та вимагав, щоб на бердянському майдані не було сутичок та непорозумінь [4].

На думку учасника подій А. Омельченко, у місті була значна частка людей, що не підтримували Євромайдан та мали проросійські погляди. Хоча перемога Євромайдану у м. Бердянськ була відчутною. Студенти, освітяни, підприємці та інші мешканці міста Бердянськ з проєвропейськими поглядами активно протистояли Антимайдану. Популярність акцій Євромайдану у місті зростала. Місцевий осередок Партії регіонів відправляв цілими автобусами молодиків у спортивному одязі до Києва. Про такі випадки згадує учасник подій А. Омельченко. Так, 4 грудня 2013 р. біля офісу Партії регіонів у м. Бердянськ зібралися молоді люди у спортивних формах та сідали до автобусів. На той час керівником Партії регіонів був О. Пономарьов, який, ймовірно, очолював подібні поїздки до Києва. 10 грудня 2013 р. представники бердянської Партії регіонів в черговий раз поїхали до Києва на Майдан Незалежності. Апогеєм поїздки стали танці поблизу Кабінету Міністрів України під російськомовні пісні [4].

15 грудня 2013 р. євромайданівці зібралися біля входу до міськвиконкому та скандували «Разом нас багато — нас не подолати!». У цей же час антимайданівці розташувалися поблизу пам'ятника В. Леніну та намагалися зняти прапор України з головного флагштоку міста. Антимайданівці протестували, розмахуючи російськими прапорами та були готові до штурму колони євромайданівців та за потреби міської ради. Учасниця бердянського Євромайдану А. Омельченко згадувала наступне: «вже було зрозуміло, що ... до речі Мелітополь, у них з'явився прапор Росії на їхньому виконкомі, а ми не дали, почали виходити» [4].

23 грудня 2013 р. біля міськвиконкому Бердянська зібралися євромайданівці та пропагували ідеї проєвропейського майбутнього України [3]. Того ж дня, 23 грудня 2013 р., відбулася 43 сесія міської ради, на якій представники влади намагалися не допустити кровопролиття у місті під час протистояння Євромайдану та Антимайдану. Не було сумнівів на чіємому боці симпатії влади міста. Як згадували учасники подій, політики міської ради Бердянська разом з проросійськи налаштованими людьми відкривали новорічну ялинку. Антимайданівці прикрашали її георгіївськими стрічками [4]. Протягом грудня 2013 – лютого 2014 рр. місцева телекомпанія «Південь» популяризувала події, що відбувалися на Антимайдані у місті. У своїх репортажах вони засуджували події на Майдані як у Києва так і в Бердянську; виступали проти підтримки євроінтеграційних процесів в Україні [4].

9 січня 2014 р. біля мерії відбулися чергові збори Антимайдану. Мітингуючі говорили, що проєвропейські сили та прихильники Євромайдану «на коліна поставили синів та дочок України, а Росія їм дає схованку, щоб далі їх не гнобили. Де брати захист, де? Тільки у Росії... У Бердянську більшість росіяни, що ви від нас хочете!?!». Представники Антимайдану мали георгіївські стрічки та червоні прапор [4].

19 січня 2014 р. жителі Бердянська відреагували на «Диктаторські закони від 16 січня». Мітингуючі роздавали листівки з написами «Україна у нас єдина». Один з організаторів Євромайдану, О. Сухомлинський, виготовив плакат «У країні диктатура» [7]. 22 січня 2014 р. в День Соборності України вулицями міста рухався Автомайдан – близько 10 машин зі стягами Європейського Союзу та України. Гаслом Автомайдану був «Український вибір». Цього ж дня близько 20 людей вийшли до міськвиконкому з прапорами України та ЄС [5].

Наприкінці січня 2014 р. І. Лиман, В. Кришко, О. Сухомлинов, А. Омельченко, (викладачі Бердянського державного педагогічного університету) з підприємцями їздили на київський Майдан. 20 лютого 2014 р. після розстрілів на Майдані Незалежності у Києві у м. Бердянську мітингуючі вирішили зібратися о четвертій годині вечора біля міської ради та вшанувати пам'ять загиблих. Всього було близько 300 осіб. Мітингуючі запалили лампадки, схилили додолу прапори та заспівали гімн України [6].

У січні-лютому 2014 р. євромайданівці вирішили розділитися на частини, щоб не допустити провокацій у місті зі сторони Антимайдану. Таким чином, одна з активісток Євромайдану А. Омельченко разом з першим ректором БДПУ В. Кришко та активістами з університету (філологи, історики) йшли до міськвиконкому, інша частина протестуючих рушила до поліції, третя частина євромайданівців прямувала до будівлі Служби безпеки України. Того дня євромайданівці спотерігали за стратегічно важливими об'єктами міста та не допускали проникнення до адміністративних будівель антимайданівців. Активістка Євромайдану А. Омельченко ці події коментує наступним чином: «Була людина, яка планувала стати мером м. Бердянська. Я пам'ятаю, що нас було не багато, але ми стояли біля входу до міськвиконкому та скандували «Разом нас багато — нас не подолати!» А антимайданівці стояли ближче до пам'ятника Леніну та намагалися зняти прапор України, але ми не давали. Антимайданівці мали

проросійські прапори та були готові до штурму. На той час страху не було. А потім стався Крим в лютому і ми почали виходити більш масово разом зі студентами, викладачами. З грудня 2013 р. нас було не дуже багато, близько 200–250 осіб. З березня 2014 р. до нас почали приєднуватися люди» [4].

На початку лютого 2014 р. в гуртожитку Бердянського державного педагогічного університету, який знаходиться майже на березі Азовського моря та є найбільшим у всьому місті (дев'ятиповерхівка), почали створювати своєрідний пункт спостереження за морем. На той час пройшов слух, що В. Янукович буде тікати до Бердянська через море. Жителі міста (прихильники Євромайдану) вирішили спостерігати та захищати Бердянськ від тодішнього президента-втікача [6]. До лютого 2014 р. євромайданівців була меншість, а більшість становили анимайданівці. Здебільшого це були люди похилого віку. Вони провокували прихильників євроінтеграції, ображали їх. У лютому 2014 р., коли Україну сколихнули розстріли на Майдані Незалежності в Києві євромайданівці стали виходити більш масово. У лютому 2014 р. у місті була організована Рада Майдану, до якої входили прихильники інтеграції України до Європейського Союзу. Організована була за участі Л. Подколзіна. Рада Майдану згодом трансформувалася в Самооборону м. Бердянська. Знаходилася остання на першому поверсі будинку побуту [3].

Протягом кінця січня – початку лютого 2014 р. комуністи чергували біля пам'ятника В. Леніну на Приморській площі у м. Бердянськ. Здебільшого, це були люди похилого віку, тому деякі навіть під час свого чатування отримували інсульти та інфаркти. Великою трагедією для прихильників комуністів стала важлива подія березня 2014 р., коли українські військові перекинули пам'ятник В. Леніна та кудись повезли [5].

Пояснити проросійські погляди частини населення м. Бердянська важко. Учасниця бердянського Євромайдану А. Омельченко прокоментувала це так: «Деякі люди боялися говорити про свою позицію, бо більшість населення нашого міста проросійські та мова здебільшого російська. Дуже багато людей тримає відпочиваючих і вони є з Луганська, Донецька. Тому, більшість населення м. Бердянська підтримували союз з Росією. На цей час вже не працювали підприємства, які склали економічну міць міста: Азовкабель, Юшгідромаш, Першотравневий. Тобто оці старі люди, які жили Радянським Союзом, які сподівалися

на повернення Радянського Союзу це одна група людей, а інша група – це люди, які хотіли, щоб приїжджали росіяни та прагнули отримати гарний підзарботок. Люди розуміли та боялися, що якщо не буде Росії, то Бердянськ може зникнути. Звісно були люди, яким було всеодно. Ці люди найстрашніші. Багато квартир купували донеччани і приїжджали до Бердянська тільки влітку, у них навіть були свої бази відпочинку. Тобто, це ще один момент прихильності бердянців до Росії. Економічна стабільність населення, не важливо, якою ціною досягнута, була на першому місці, а рідна держава то вже таке» [4].

Протягом грудня 2013 – лютого 2014 рр. патрулювали місто на машинах задля недопущення провокацій та можливих конфліктів. Мітингувальники виходили та стояли біля міськвиконкому, підіймали українські прапори. У цей час в місті було дуже багато дивних людей, потім стало зрозуміло, що то були тітушки (невідомі люди в спортивних костюмах темного кольору). Вони завжди були разом з комуністами та найбільш активними стали з березня до квітня 2014 р. [6].

Висновки. З 21 листопада 2013 р. Україну охопив Євромайдан, який згодом переріс в Революцію Гідності. Населення виступало проти В. Януковича та його орієнтації на РФ. Українці, в тому числі і жителі Бердянська, спрямовували всі сили задля збереження проєвропейського курсу України. Протягом листопада 2013 – лютого 2014 рр. населення активно виступає проти проросійських політиків часів В. Януковича та проти прагнення місцевого олігархату досягти союзу з Росією. У м. Бердянську Антимайдан, що згодом пронизався сепаратистською отрутою отримав значне поширення. Специфіка міста полягала в тому, що багато людей пов'язували своє матеріальне благополуччя з відпочиваючими з Росії, Луганська та Донецька. Як наслідок, для частини містян «братерські» відносини з РФ вважалися запорукою їх економічного благополуччя. В той же час в їх уявленні далека Європа з її люксовими курортами лякала й загрожувала привабливості Бердянська як курорту. Старше покоління містян залишалися симпатиками Радянського Союзу. Керівництво міста відкрито або приховано підтримувало проросійські настрої у місті.

Таким чином, можемо виділити три етапи розвитку Революції Гідності у м. Бердянськ Запорізької області протягом листопада 2013 – лютого 2014 рр.:

1 етап (листопад – грудень 2013 р.) – характеризується малочисельними виступами населення

міста щодо підтримки асоціації з Європейським Союзом. З другої половини листопада 2013 р. студентство Бердянського державного педагогічного університету, викладачі, підприємці та інші починають реагувати на події київського Майдану. Збираються малочисельні мітинги. Через мережі «Фейсбук» та «Вконтакті» євромайданівці поширюють інформацію щодо майбутніх зібрань. Перший масштабний мітинг відбувся 28 листопада 2013 р. Мітингуючі зібралися поблизу бердянської міської ради з прапорами України, Європейського Союзу. Вони тримали в руках плакати з лозунгами «Бердянськ до Європи», «Захід і Схід разом». Наступні мітинги відбувалися протягом грудня 2013 р. Вони були більшими за своєю масштабністю. Загалом, їх чисельність складала від 200 до 500 осіб. Здебільшого лунали заклики до єднання України та ЄС. Звучали й лозунги, відомі з часів Помаранчевої революції – «Разом нас багато, нас не подолати».

2 етап (січень 2014 р.) – відбуваються мітинги протесту проти розгону київського Майдану та «Диктаторських законів від 16 січня». Реакція на впровадження «Диктаторських законів» проросійською владою Києва серед жителів Бердянська

була миттєвою. Містяни активізувалися й збиралися на Євромайдані для того, щоб засвідчити підтримку проєвропейського курсу України й висловити протест проти «Диктаторських законів». Починає діяти автомайдан, перше зібрання автомобілістів-євромайданівців відбулося 22 січня 2014 р. З січня бердянський Євромайдан набуває нових обрисів. Антимайданівці надзвичайно активізуються, тому задля недопущення конфліктів Євромайданівці вирішують розділитися на три частини: одні проєвропейськи налаштовані мітингувальники збиралися поблизу міської ради, інші поблизу поліції, треті близ будівлі Служби безпеки України.

3 етап (лютий 2014 р.) – активізація сил антимайданівців. У лютому 2014 р. у м. Бердянськ проходили регулярні мітинги Антимайдану та збір підписів про необхідність проведення референдуму щодо федералізації України. Незважаючи на активізацію Антимайдану протягом лютого 2014 р. у м. Бердянську була організована Рада Майдану, до якої входили прихильники інтеграції України до Європейського Союзу. Рада Майдану згодом трансформувалася в Самооборону м. Бердянська.

Список літератури:

1. Глотов Б., Сидоренко Н. Реформування системи організації державної влади в умовах глибокої політичної кризи. Київ. Державне управління та місцеве самоврядування, 2014. 196 с. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/dums_2014_2_3
2. Головка В. Революція гідності 2013–2014. Енциклопедія історії України: Додатковий том. Кн. 1. Редкол.: В. Смолій (голова редкол.) та ін. НАН України. Інститут історії України. Київ : «Наукова думка», 2021. С. 475–489.
3. Інтерв'ю С. Тоцької з учасником Революції Гідності у м. Бердянськ А. Вербицьким, 1986 р.н., м. Бердянськ. 27.10.2021 р.
4. Інтерв'ю С. Тоцької з учасником Революції Гідності у м. Бердянськ А. Омельченко, 1970 р.н., м. Бердянськ. 29.10.2021 р.
5. Інтерв'ю С. Тоцької з учасником Революції Гідності у м. Бердянськ В. Ільїним, 1973 р.н., м. Бердянськ. 25.10.2021 р.
6. Інтерв'ю С. Тоцької з учасником Революції Гідності у м. Бердянськ В. Константіною, 1975 р.н., м. Бердянськ. 06.03.2024 р.
7. Інтерв'ю С. Тоцької з учасником Революції Гідності у м. Бердянськ Л. Подколзіним, 1964 р.н., м. Бердянськ. 24.10.2021 р.
8. Киридон А. Євромайдан / Революція Гідності: причини, характер, основні етапи. Історична пам'ять. 2015. Вип. 33. С. 17–32.
9. Колодій А. Феномен Майдану в контексті пошуку моделі врядування в Україні. Київ : Стилос, 2014. 244 с. URL: www.kennan.kiev.ua/Library/Agora/Agora13.pdf
10. Майдан від першої особи. 45 історій Революції гідності : [антологія / упоряд. Т. Ковтунович, Т. Привалко]. Київ : Український інститут національної пам'яті, 2015. 267 с.
11. Снайдер Т. «Українська історія, російська політика, європейське майбутнє». Київ : Дух і літера, 2014. 200 с.
12. Турченко Г. Історична наука і сучасна гібридна війна Росії проти України. Zaporizhzhia. Historical Review. 2016, Том 1, № 46. С. 295–301.
13. Турченко Г., Тоцька С. Революція Гідності в Запоріжжі: хроніка подій (листопад 2013 – лютий 2014 рр.) Zaporizhzhia Historical Review. 2021, № 57. С. 139–147.

14. Турченко Г., Турченко Ф. Проект «Новоросія»: 1764-2014. Ювілей на крові. Запоріжжя : ЗНУ, 2014. 158 с.

15. Шведа Ю. Революція Гідності у контексті загальної теорії соціальних революцій. URL: http://zaxid.net/news/showNews.do?revolyutsiya_gidnosti_u_konteksti_zagalnoyi_teoriyi_sotsialnih_revolyutsiy&objectId=1301345 (дата звернення: 26.01.2014).

Turchenko G.F., Totska S.I. REVOLUTION OF DIGNITY IN BERDIANSK (NOVEMBER 2013 – FEBRUARY 2014)

The article attempts to make a comprehensive study of the events of the Revolution of Dignity in the city of Berdiansk, Zaporizhzhia region, in November 2013 – February 2014. The author characterises and analyses the course of events which went down in history as the Revolution of Dignity in Berdiansk. The scale of the movement and the demands of the protesters in the city in support of Euromaidan are analysed; the reaction of the population of Berdiansk to the tragic events on the Maidan in February 2014 is determined; the events of Anti-Maidan in Berdiansk are described. Three stages of the Revolution of Dignity in Berdiansk during November 2013 – February 2014 are identified: Stage 1 (November-December 2013) – characterised by small-scale protests of the city’s population in support of the association with the European Union, with Euromaidan activists spreading information about upcoming meetings via Facebook and Vkontakte; Stage 2 (January 2014) – large-scale rallies took place.) – large-scale protests against the dispersal of Kyiv’s Maidan and the “Dictatorial Laws of 16 January” take place, Euromaidan spreads, citizens become more active and gather on Euromaidan to show support for Ukraine’s pro-European course; Stage 3 (February 2014) – activation of anti-Maidan forces and confrontation between Euromaidan and Anti-Maidan. The victory of the Euromaidan forces, the organisation of the Maidan Council and its transformation into the Berdiansk Self-Defence. Conclusions are drawn about the specifics of the course of the events of the Revolution of Dignity in Berdiansk (November 2013 – February 2014)

Key words: Revolution of Dignity, European integration, Maidan, Euromaidan, rallies, Anti-Maidan, Berdiansk.